

Рецензія

доктора економічних наук, доцента кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Харченко Юлії Петрівни на дисертаційну роботу

Попела Олександра Павловича на тему:

«Інноваційна стратегія розвитку промислових підприємств в умовах
цифровізації економіки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Розроблення та впровадження інновацій у діяльність промислових підприємств є однією з ключових передумов забезпечення їхньої довгострокової конкурентоспроможності та сталого розвитку. У сучасних умовах досягнення цієї мети практично неможливе без широкого використання цифрових технологій, які суттєво трансформують принципи організації виробничих процесів, управління ресурсами, взаємодії зі споживачами, партнерами та іншими учасниками ринку. Промислові підприємства дедалі активніше інтегрують цифрові рішення в інноваційну діяльність, використовуючи їх як інструмент підвищення ефективності функціонування та зміцнення конкурентних переваг. Це обумовлює необхідність розроблення дієвих інноваційних стратегій розвитку, у межах яких важливе місце відводиться використанню цифрових технологій під час реалізації інноваційних проєктів, модернізації виробництва та трансформації традиційних бізнес-моделей.

Інноваційна стратегія є важливою складовою корпоративної стратегії промислового підприємства та значною мірою визначає траєкторію його подальшого розвитку. Саме інновації сьогодні виступають одним із важливих чинників забезпечення стабільності функціонування підприємств, підвищення ефективності використання їхнього потенціалу, зміцнення конкурентних позицій і забезпечення довгострокового розвитку. За таких умов особливого

значення набуває формування сучасних інноваційних стратегій, орієнтованих на комплексне впровадження цифрових технологій практично в усі сфери діяльності промислового підприємства, що створює передумови для його успішної адаптації до нових викликів цифрової економіки.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» за такими темами: «Науково-прикладні засади реалізації державної політики розвитку підприємництва в умовах децентралізації влади» (номер державної реєстрації 0120U101816, 2020-2024 рр.); «Стратегічне управління підприємствами в умовах війни та післявоєнної відбудови» (номер державної реєстрації 0124U004476, 2024-2027 рр.)..

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими, а всі поставлені завдання виконані. Відповідно основну мету дослідження, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та поглибленні прикладних засад розробки інноваційної стратегії розвитку промислових підприємств в умовах цифровізації економіки, досягнуто.

Дисертаційна робота є логічним, структурованим та завершеним науковим дослідженням, якість якого підтверджує системність дослідження. У теоретичну основу покладено наукові праці українських та закордонних учених. У дисертації використано нормативно-правові та законодавчі акти України, статистичні дані Державної служби статистики України, а також дані, отримані автором у процесі досліджень.

Методологічні положення дослідження ґрунтуються на використанні загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, були використані такі із них: контент-аналіз; метод класифікації; системний підхід; методи абстрагування та узагальнення – для визначення ролі цифрових технологій в інноваційному розвитку промислових підприємств; діаграма причиннонаслідкових зв'язків Ісікави – для аналізу впливу цифрових технологій на інноваційний розвиток підприємств; метод систематизації – для обґрунтування типів інвестиційних стратегій в умовах цифрової трансформації; метод групування – для ідентифікації ризиків цифрової трансформації; статистичні методи – для аналізу сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств; кореляційно-регресійний аналіз – для оцінювання впливу інноваційної діяльності на формування ВВП; метод інтегральної оцінки – для розрахунку інтегрального індикатора інноваційного потенціалу підприємства; детерміністичний підхід – для моделювання впливу ключових факторів на інноваційний розвиток підприємств; методи індукції та дедукції – для визначення перешкод забезпечення стратегічного інноваційного розвитку; процесний підхід – для обґрунтування етапів формування та реалізації інноваційної стратегії розвитку; методи моделювання та стратегічного аналізу – для визначення стратегем інноваційного розвитку підприємств; системно-структурний підхід – для побудови структури інноваційно-цифрової екосистеми підприємства; графоаналітичний і табличний методи – для візуалізації результатів дослідження

Дисертація Попела О.П. є ґрунтовною та оригінальною науковою працею, що характеризується цілісною побудовою та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. (зі змінами).

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків.

У першому розділі досліджено теоретико-методичні засади формування інноваційної стратегії розвитку промислових підприємств в умовах цифровізації економіки, проаналізовано еволюцію наукових підходів до трактування категорій «стратегія», «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційний потенціал» та «інноваційна стратегія», уточнено зміст поняття «інноваційна стратегія промислового підприємства» та визначено її місце в системі стратегічного управління.

У другому розділі проведено комплексне дослідження сучасного стану інноваційного розвитку промислових підприємств України, проаналізовано основні тенденції розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств, особливості використання цифрових технологій у їх діяльності та сучасний рівень цифрової трансформації виробничих процесів. Увагу приділено оцінюванню інноваційного потенціалу підприємств на основі інтегрального показника, апробації запропонованої методики на прикладі фармацевтичних підприємств.

У третьому розділі обґрунтовано науково-практичні рекомендації щодо забезпечення стратегічного інноваційного розвитку промислових підприємств, розроблено організаційно-економічний механізм формування та реалізації інноваційної стратегії розвитку підприємств, запропоновано прикладні засади її формування залежно від рівня інноваційного потенціалу, сформовано концептуальні положення інноваційно-цифрової екосистеми промислового

підприємства. Також удосконалено підходи до систематизації інноваційних ризиків цифрової трансформації.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед наукових здобутків Попела Олександра Павловича доцільно виокремити наступні:

удосконалено:

- наукові підходи до обґрунтування типів інноваційних стратегій промислових підприємств в умовах цифрової трансформації (стратегія цифрового лідерства, стратегія еволюційної модернізації, стратегія системної цифрової трансформації, стратегія локальної цифрової трансформації);

- концептуальні підходи щодо обґрунтування структури інноваційно-цифрової екосистеми промислових підприємств, що реалізовано через дослідження особливостей взаємодії інноваційної та цифрової підсистем, визначення основних суб'єктів екосистеми, її ресурсного забезпечення, основних процесів;

- систематизацію інноваційних ризиків цифрової трансформації промислових підприємств, які були розподілені у дві групи: ендогенні (формуються в результаті інноваційної діяльності, шляхом використання цифрових технологій) та екзогенні (виникають у зовнішньому інноваційному середовищі в результаті цифрової модернізації окремих галузей господарства, національної економіки);

- методичні положення щодо обґрунтування інноваційного потенціалу промислових підприємств, які були розширені методикою визначення інтегрального індикатора такого потенціалу, який запропоновано обчислювати через оцінку виробничої, маркетингової, операційної, інвестиційної, інтелектуальної та фінансової компонент;

- поглиблення понятійно-категоріального апарату теорії управління у частині уточнення сутності категорії «стратегія промислового підприємства», що було реалізовано через дослідження змісту дефініції «стратегія»,

обґрунтування особливостей економічної діяльності промислових підприємств як суб'єктів господарювання;

- теоретичні підходи до обґрунтування змісту дефініції «інноваційна стратегія промислового підприємства» через детальний розгляд змісту категорій «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційний потенціал» та «інноваційна стратегія»;

- класифікація видів інноваційної стратегії промислового підприємства, які були систематизовані за наступними критеріями: за рівнем активності впровадження майбутніх змін; за способом використання інновацій; за рівнем врахування потенціалу цифрових технологій; за рівнем ризику впровадження; за терміном впровадження; за рівнем гнучкості; за джерелами використання фінансових ресурсів для реалізації; за об'єктом пріоритетності розвитку;

- наукові положення щодо обґрунтування змісту поняття «інноваційно-цифрова екосистема», які були поглиблені через синтез теоретико-методологічних засад функціонування інноваційної та цифрової систем промислових підприємств, виокремлення передумов та особливостей формування такої екосистеми.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення результатів дослідження полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій щодо функціонування системи управління промислових підприємств та її трансформації в умовах цифрової економіки.

Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності: Департаменту економічного розвитку Чернігівської обласної військової адміністрації: при розробці стратегічних напрямів розвитку економіки регіону та Плану заходів з реалізації Стратегії сталого розвитку Чернігівської області враховано рекомендації щодо аналізу бар'єрів цифрової трансформації промислових підприємств, що сприяло розробці комплексних рекомендацій для їх подолання, оптимізації процесів впровадження цифрових технологій та

підвищенню їх ефективності, а також забезпеченню стійкого розвитку підприємств в конкурентному середовищі, (01.01-20/265 від 10.02.2026 р.); Чернігівської Регіональної Торгово-Промислової Палати: використано наукові положення щодо напрямів та інструментів стимулювання цифрової трансформації промислових підприємств та відповідних сценаріїв такої трансформації при підготовці інформаційних матеріалів та заходів з підтримки бізнесу (№20/01 від 09.03.2026 р.); ТОВ «Багатопрофільне підприємство «АТІЛОС»: враховано наукові положення щодо розробки організаційноекономічного механізму цифрової трансформації промислових підприємств та результати проведеного SWOT-аналізу при оновленні стратегічних планів розвитку підприємства та впровадженні інноваційних рішень (№ 29 від 03.03.2026 р.); ТОВ «Торговий дім «ВІАТ»: враховано у процесі удосконалення підходів до управління діяльністю товариства запропоновані у дослідженні інструменти стимулювання цифрової трансформації підприємств, а також визначені бар'єри цифрової трансформації (№ 53 від 20.02.2026 р.); Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано у навчальному процесі кафедри менеджменту та адміністрування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Маркетинговий менеджмент», «PR менеджмент», «Управління бізнес-процесами організації», «Інноваційноінвестиційна політика підприємств» (№ 202/08-3090/ВС від 22.12.2025 р.).

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 15 наукових працях, серед яких: 2 статті в іноземних наукових виданнях, 1 з яких входить до міжнародної наукометричної бази SCOPUS; 5 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 8

праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій – 10,0 друк. арк.; особисто автору належить – 6,9 друк. арк.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами проведеного аналізу поданих матеріалів фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дисертант у процесі виконання дослідження дотримувався норм і принципів академічної доброчесності, а також вимог законодавства у сфері авторського права. Ознак академічного плагіату чи інших порушень не встановлено. У роботі коректно наведено посилання на використані джерела, що відображені у відповідному списку літератури, а також чітко визначено особистий внесок автора в наукові праці, виконані у співавторстві.

Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви, зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації

1. У підрозділі 1.2 достатньо повно розкрито роль цифрових технологій у розвитку підприємств. Водночас доцільно було б більш детально проаналізувати особливості використання технологій штучного інтелекту, цифрових двійників та генеративного AI саме у процесі стратегічного управління промисловими підприємствами.

2. У підрозділі 2.2 автором досліджено особливості цифровізації промислових підприємств. На наш погляд, бажано було б окремо оцінити

вплив воєнних ризиків на швидкість цифрової трансформації різних галузей промисловості.

3. У підрозділі 3.1 (с. 204, рис. 3.4) запропоновано організаційно-економічний механізм реалізації інноваційної стратегії. Відповідно, на наше переконання, доцільно було б виокремити окремі етапи його впровадження із зазначенням очікуваних результатів кожного етапу.

4. Практична цінність роботи могла б бути ще більш значною за умови розроблення рекомендацій щодо особливостей впровадження інноваційної стратегії для підприємств малого, середнього та великого бізнесу.

5. У роботі достатньо широко використано сучасні наукові підходи до дослідження цифровізації. Окремі положення дисертації могли б бути посилені аналізом міжнародного досвіду реалізації державної політики стимулювання цифрових інновацій у промисловості, зокрема країн ЄС.

Проте зазначені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної значущості дисертації та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи Попела О.П.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Попела Олександра Павловича на тему «Інноваційна стратегія розвитку промислових підприємств в умовах цифровізації економіки» є завершеним, самостійним дослідженням, виконаним на актуальну тему, містить положення наукової новизни та має теоретичне і практичне значення.

Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності 073 «Менеджмент».

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України №1 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями) та вимогам «Порядку присудження

ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Попело Олександр Павлович, автор дисертаційної роботи на тему «Інноваційна стратегія розвитку промислових підприємств в умовах цифровізації економіки», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензент:

доктор економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Національного університету
«Чернігівська політехніка»

Юлія ХАРЧЕНКО

